

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

TÜSİAD

YÖNETİM KURULU ÜYESİ

ALİ KİBAR'IN

“İŞGÜCÜ, GELİR, HARCAMA VE YOKSULLUK AÇISINDAN

TÜRKİYE’DE HANEHALKI”

SEMİNERİ AÇILIŞ KONUŞMASI

21 Mart 2008

Sheraton Oteli, Ankara

TÜSİAD AVRUPA İŞ DÜNYASI KONFEDERASYONU (BUSINESSEUROPE) ÜYESİDİR

İstanbul: Meşrutiyet Cad. No: 46 Tepebaşı 34420 İstanbul -Türkiye
Ankara: İnan Cad. No:39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara- Türkiye
Brüksel: 13. Avenue des Gaulois, 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C.: 1250 24th Street, N.W., Suite Nr. 300, Washington D.C.20037-USA
Berlin: Märkisches Ufer, 28 Berlin 10179 Germany
Paris: 33, Rue de Galilée 75116 Paris France

Tel: +90 (212) 249 19 29
Tel: +90 (312) 468 10 11
Tel: +32 (2) 736 40 47
Tel: +1(202) 776 77 70
Tel: +49 (30) 288 786 300
Tel: +33 (1) 44 43 55 35

Faks: +90 212 249 13 50
Faks: +90 (312) 428 86 76
Faks: +32 (2) 736 3993
Faks: +1 (202) 776 77 71
Faks: +49(30) 288 786 399
Faks: +33 (1) 44 43 55 46

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad.us
e-mail: berlinoffice@tusiad.org
e-mail: parisoffice@tusiad.org

www.tusiad.org

Değerli Konuklar ve Basın Mensupları,

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. “İşgücü, gelir, harcama ve yoksulluk açısından Türkiye’de Hanehalkı” isimli seminerimize hoş geldiniz.

Bildiğiniz gibi, TÜSİAD olarak 2004-2007 döneminde “Türkiye Ekonomisi için Sürdürülebilir Büyüme Stratejileri” projesi kapsamında 8 araştırma raporunu sizlerle paylaştık ve birçok seminer düzenledik. Bu rapor ve seminerlerle, Türkiye ekonomisinin sürdürülebilir büyüme yolunda ilerlemesi için çözüm bekleyen konulara dikkat çekmeye çalıştık.

2008 yılında ise, Türkiye ekonomisinin son altı yıldır gösterdiği dönüşüm ve küresel piyasalarla artan etkileşimi çerçevesinde, TCMB ortaklığında yeni bir proje başlatmış bulunuyoruz. “Küresel Ekonomiye Entegrasyon Sürecinde Büyüme” başlıklı bu proje kapsamında tamamlanan ikinci çalışmamızı, bugün burada sizlere tanıtmaktan mutluluk duyuyoruz.

Değerli Konuklar,

Türkiye ekonomisi, 2001 yılında yaşadığı kriz ardından önemli bir değişim sürecine girmiştir. Kriz sonrasında kararlılıkla uygulanan ve iyi tasarlanmış bir ekonomik istikrar programı sayesinde makroekonomik görünümde belirgin bir iyileşme kaydedilmiştir.

Kesintisiz büyüme sürecinin yaşandığı, enflasyonun tek haneli rakamlara gerilediği, küresel ticari ve finansal piyasalarla entegrasyonun hızla arttığı bu dönemde, ekonomik birimlerin gelir, tüketim, istihdam ve refah seviyesinde de önemli değişimler olmuştur.

Kuşkusuz bu göstergeler içinde en çok takip edilen kişi başına gelir rakamlarıdır. 1987 yılı fiyatlarını baz alan rakamlara bakıldığında, 2001 yılında nominal olarak 2.650 YTL civarında olan kişi başı milli gelirin 2006 yılında 7.900 YTL’ye ulaştığı görülmektedir. Yeni milli gelir ve nüfus verileriyle ise bu rakam 10.500 YTL’yi aşmıştır. Gelir seviyesinde yaşanan bu artışa ek olarak 2001 krizi sonrası dönemde gelir dağılımında da düzenli bir iyileşme görülmektedir.

Hanehalkının refah seviyesinde izlenen bu iyileşmenin temel belirleyicilerinden biri işgücü piyasasında yaşanan gelişmeler olmuştur.

2002-2006 yıllarını kapsayan dönemde genel işsizlik oranında çok sınırlı bir düşüş olmasına rağmen, incelenen dönemde istihdamın sektörel dağılımında ciddi bir değişim gözlenmiştir. Tarım sektörünün istihdam içindeki payı 2002-2004 döneminde ortalama %34 iken, 2005 ve 2006 yıllarında keskin bir çözüme yaşanmış ve bu oran %27’ye gerilemiştir. Tarımsal istihdam da yaşanan çözülmeye rağmen açığa çıkan bu işçilerin bir bölümü sanayi ve hizmetler sektöründe kendilerine yer bulabilmiştir.

Tarımsal istihdamda yaşanan bu çözüme nedeniyle, 2002-2006 döneminde ortalama genel istihdam artışı 244 bin kişi iken, tarım-dışı sektörlerde her yıl ortalama 587 bin civarında istihdam yaratılabilmektedir.

İstihdam içinde tarım-dışı sektörlerin payının artması kişi başı gelir artışını da beraberinde getirmiştir. Bunun nedeni tarım-dışı sektörlerde çalışan başına elde edilen ortalama gelirin tarım sektöründekinin oldukça üzerinde olmasıdır.

İstihdamın sektörel dağılımında yaşanan bu değişimin kişi başı gelir artışlarında etkili olduğuna değindik. Bu noktada altı çizilmesi gereken önemli bir diğer nokta ise Türkiye’de kadınların işgücü piyasası içindeki konumudur.

Ülkemizde istihdamı ve kişi başı gelir seviyesini artırmanın başlıca yollarından biri kadınların işgücüne katılımlarını artırmak olacaktır.

İşgücü arzının yarısını kadınların oluşturmasına karşın, kadınların istihdam içindeki payı 2006 yılında %26 civarındadır. Avrupa Birliği’nde ise kadın istihdam oranı 2006 itibariyle % 55 ile Türkiye’nin çok üzerindedir. İstihdam edilen erkeklerle kadınların ücret hakları arasındaki fark ise daha vahim bir tablo çizmektedir. Avrupa Birliğinde bu fark %15 oranında iken Türkiye’de bu oran %35’i aşmaktadır.

Raporumuzda da belirtildiği üzere, son yıllarda, iş aramayan ancak çalışmaya istekli olan kadın sayısında hızlı bir artış görülmektedir. Ancak, toplumsal ve sosyal faktörlerin etkisiyle kadınların işgücüne katılımı sınırlı kalmaktadır.

Değerli konuklar,

Gelir artışı ve dağılımında son yıllarda yaşanan iyileşmeye paralel olarak, hanehalkı tüketim harcamalarının yapısı ve kalıplarında da önemli değişiklikler olmuştur.

Hanehalkının gelir düzeyi arttıkça, başta gıda olmak üzere, giyim, konut gibi zorunlu harcamaların payı düzenli bir şekilde azalmıştır. Ayrıca, raporumuzda da ayrıntılı şekilde değinildiği üzere, 2002-2006 döneminde hanehalkının mal ağırlıklı tüketimleri azalırken, hizmet ağırlıklı harcamaları artmıştır.

Yine bu dönemde, düşük gelir gruplarındaki hanelerin tüketim harcamalarını giderek daha fazla borçlanma yoluyla finanse ettikleri görülmektedir.

Gelir ve harcama eğilimleriyle ilgili bu gelişmeler, ekonomi politikalarını etkileyecek önemli sonuçlar doğurmaktadır.

Örneğin, zorunlu harcamaların toplam harcamalar içindeki payının azalması yada tüketim harcamalarının giderek daha fazla borçlanma yoluyla finanse edilmesi, para politikasının belirlenmesinde mutlaka dikkate alınmalıdır.

Hanehalkının tüketim kalıplarındaki değişim dikkate alınmadan Türkiye’nin cari işlemler açığını kalıcı olarak kapatması zor olacaktır. Raporda da işaret edildiği gibi, düşük gelir gruplarında, özellikle son yıllarda, negatif tasarruf eğiliminin olması ve yüksek gelir gruplarında tasarruf eğiliminin düşmekte olması, Türkiye’nin cari işlemler açığının büyümesi anlamına gelmektedir.

Hanehalklarının bu davranış değişimlerini dikkate almadan salt kur seviyeleri ya da sanayi politikası üzerinden oluşturulacak bir politika Türkiye’yi küresel ekonomiye entegrasyon sürecinde arzu ettiği rekabetçi konuma taşıyamayacaktır.

Üstelik, uluslararası ekonomik ve finansal görünümün bulanıklaştığı içinde bulunduğumuz dönemde ekonomi politikalarının bu şekilde tasarlanması ülkemize daha fazla manevra kabiliyeti sunacaktır.

Değerli konuklar,

Ekonomik ve siyasi istikrarımızı koruyarak, büyüme sürecimize kesintisiz olarak devam etmemiz, enflasyon ve işsizlik oranlarını azaltacak etkili politikaları devreye sokmamız, gelir artışı ve dağılımındaki iyileşmeyi hızlandırarak, ülkemizin refah seviyesini artıracaktır.

Sözlerime son verirken, bugün burada bizlere konuyla ilgili daha detaylı bilgiler sunacak yazarlarımıza ve değerlendirmelerini paylaşmak üzere panelimize katılmayı kabul eden konuşmacılarımıza bir kez daha teşekkür etmek istiyorum.